

תורה שבע"פ ובירורי הלכה

הרב צבי הריס גדליה/הרב אפרים חדאד

לקדוש ה' מכובד קידוש בתפילה וקידוש על היין בשבת

מבוא

כוונתנו לעסוק בנושא קידוש והבדלה, בהתאם לשתי סוגיות הגמרא בפרק ערבי פסחים (במסכת פסחים). האחת – "פורס מפה ומקדש", והשנייה – "קידוש במקום סעודה". אנו נתייחס למאמר "בעניין קידוש והבדלה", שפורסם בספרו של הגאון הרב י"ד סולובייצ'יק זצ"ל. היסוד של הרב במאמרו הנ"ל, כי יש להפריד בין קידוש והבדלה שמזכירים בתפילות של שבת, לבין אמירת הקידוש וההבדלה על היין, שאנו מחוייבים בהם בשבת.

קידוש והבדלה על היין

המקור שממנו למדנו לקדש ולהבדיל על היין, מעוגן בשתי מצוות: זכירה ועונג שבת. כתב הרמב"ם (בהלכות שבת פרק כ"ט, הלכה א'): "מצוות עשה מן התורה, לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר 'זכור את יום השבת לקדשו'... וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו. בכניסתו – בקידוש היום, וביציאתו – בהבדלה". כוונת הרמב"ם, כי ישנה מצוה מהתורה, להזכיר את קדושת יום השבת בפה, וזהו מה שאמרה התורה "זכור". בהמשך כתב עוד הרמב"ם (שם הלכה ו'): "מדברי סופרים, לקדש על היין ולהבדיל על היין". כלומר: מפסוק זה, למדו חכמים שצריך לקדש ולהבדיל על היין.

אנו עוברים עתה למצוה נוספת, והיא "עונג שבת". לגבי מצוה זו, כתב הרמב"ם (בפרק ל' הלכה א'): "ארבעה דברים נאמרו בשבת. שניים מן התורה, ושניים מדברי סופרים, והן מפורשין על ידי הנביאים, שבתורה – זכור ושמור, ושנתפרשו על ידי הנביאים – כבוד ועונג, שנאמר: 'וקראת לשבת עונג, לקדוש ה' מכובד'". כאן הרמב"ם מזכיר מצוה נוספת – "עונג שבת", שהיא מצוה מדרבנן.

ממשיך הרמב"ם (שם הלכה ט"ו-י'): "חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, אחת ערבית, אחת שחרית ואחת מנחה... אכילת בשר ושתיית יין, עונג הוא לו". יוצא מדברי הרמב"ם האחרונים, שקיימת בשבת מצוות עונג, הכוללת אכילת סעודה ושתיית יין. אנו למדים מדברי הרמב"ם (בפרקים כ"ט ול"ז), כי ישנם שני קיומים בשבת הקשורים ביין – האחד כנגד "זכור את יום השבת לקדשו", והשני – נגד "וקראת לשבת עונג".

יש מקום לחשוב לפי דעת הרמב"ם, האם אפשר שאדם יזכיר את הקידוש, ללא ברכת יין וללא שתייתו. לפי פשוטם של דברים, יש לצדד אם אדם זה קיים את המצוה מהתורה ולא מדברי סופרים, או שנאמר כי החכמים עצמם קבעו, שלפי התורה אין קידוש אלא על היין. על זה כותב הרב סולוביצ'יק בשם אבותיו, כי "ברכת בורא פרי הגפן מהווה חלק בלתי נפרד של הקידוש, וכלולה במערכת ברכות הקידוש כולו".

קידוש והבדלה בתפילה

עד עתה, הזכרנו את עניין קידוש על היין. כעת נדון על קידוש והבדלה בתפילות של שבת. מהיכן למדנו כי ישנה חובה לומר קידוש והבדלה בתפילה? מוזכר במשנה (ברכות לג, ע"א): "...והבדלה בחונן הדעת". מוכח מזה, כי ישנה מצוות הבדלה בתפילה. השאלה נשאלת: למה צריכים קידוש והבדלה על היין וגם בתפילה? על כך אומרת הגמרא: "אמר רב שמן בר אבא לרבי יוחנן: מכדי, אנשי כנסת הגדולה תיקנו להם לישראל ברכות ותפילות, קדושות והבדלות. ניחזי היכן תקון? אמר ליה: בתחילה קבעוה בתפילה, העשירו – קבעו על הכוס. הענו, חזרו וקבעוה על התפילה, והם אמרו: המבדיל בתפילה, צריך שיבדיל על הכוס".

יוצא מזה, שישנם שני סוגים של הבדלה – כי אין סוף לדבר, ואי אפשר לשנות כל פעם תקנת חכמים, לפי המצב הכלכלי של העם. לכן קבעו כי יש לעשות את שניהם. מסקנת הביניים היא, שצריכים להבדיל בשניהם. אבל בהמשך, דנה הגמרא בעניין זה בהרחבה, האם מצד ההלכה, צריך להבדיל גם בתפילה וגם על הכוס.

רבה אומר, שישנה קושיא על הסוגיא, מדברי הברייתא שאומרת: "טעה ולא הזכיר גבורות גשמים... והבדלה בחונן הדעת, אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה על הכוס". אנו למדים מזה, כי ישנה אפשרות לעשות הבדלה רק על הכוס, ואין צורך לומר גם הבדלה בתפילה. מתרצת הגמרא: לא נגרוס בדברי הברייתא "מפני שיכול לאומרה על הכוס", שמשמעות הדברים, שבעצם יש ברירה בידו לומר הבדלה בתפילה, או שלא לומר. אלא הגירסא היא: "מפני שאומרה על הכוס", כלומר: ישנו חיוב לומר הבדלה בתפילה, וגם לעשות הבדלה על הכוס. אבל אם אדם טעה ולא אמר הבדלה בתפילה, אז אינו חוזר, כי הוא יוצא ידי חובתו על ידי ההבדלה על הכוס.

בסיכום: בתחילה חשבה הגמרא, כי אפשר להסתפק בהבדלה אחת, והמסקנה היא, שרק בדיעבד אפשר להסתפק בהבדלה אחת. אבל לכתחילה, יש להבדיל בתפילה וגם על הכוס.

לאחר מכן, הוזכרה בגמרא ברייתא האומרת: "המבדיל בתפילה, משובח יותר ממי שיבדיל על הכוס. ואם הבדיל בזו ובזו, ינוחו לו ברכות על ראשו". כלומר שזוהי פעולה טובה להבדיל בשניהם, אבל אין זה הכרחי. ועל סברא זו שואלת הגמרא: אם האדם עושה את שני סוגי ההבדלות, נחשב שהוא מזכיר "ברכה שאינה צריכה", ואמרו חכמים: "כל המברך ברכה שאינה צריכה, עובר משום לא תשא". התירוץ הוא: הגירסא המתוקנת היא – "אם הבדיל בזו, ולא הבדיל בזו, ינוחו לו ברכות על ראשו". הנלמד מכל דברי הגמ', שישנה סברא, כי אדם יכול להסתפק בעצם בהבדלה אחת.

הגמרא ממשיכה את הדיון בעניין זה – "בעי מיניה רב חסדא מרב ששת: טעה בזו ובזו מהו? אמר ליה: טעה בזו ובזו, תוזר לראש". הרא"ש מפרש ששאלת הגמרא היא: אם אדם אכל קודם שהזכיר הבדלה בתפילה, וגם לא עשה הבדלה על הכוס, מה הדין? התשובה

היא: צריך לעשות את שתי ההבדלות. חוזרת הגמרא לנושא הקודם, דהיינו אם חשוב לעשות את שתי ההבדלות או לא. עונים על כך בהבאת הוכחה מהקידוש: "אמר ליה רבינא לרבא – הלכתא מאי? אמר ליה: כי קידוש, מה קידוש אף על גב דמקדש בצלותא, מקדש אכסא. אף הבדלה נמי, אף על גב דמבדיל בצלותא מבדיל אכסא".

בסיכום: צריכים לעשות שני סוגים של קידוש ושני סוגים של הבדלה. וכן פסק הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ב' הלכה ד' והלכה י"ב): "ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב של כל השנה, מבדיל באתה חונן, אף על פי שהוא מבדיל על הכוס".

הרב שואל: מדוע צריכים לעשות שני סוגי קידוש והבדלה בשבת? בדברי תשובתו הוא מסביר, כי בשבת ישנם "שני קיומים", האחד מתייחס לאיסור מלאכה, והשני – לעונג שבת, המתבטאת בסעודות שבת. הוא מתחיל את דיונו על הנושא "קידוש והבדלה בתפילה", בכותבו: למה הכניסה הגמרא את השאלה "טענו בזו ובזו", לפני דברי רבינא, שהם בעצם המסקנה. הוא עונה על כך: בצטטו את דברי המשנה בשבת (דף קנ, ע"א): "אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות, אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו". כלומר: אסור לאדם לקרב את עצמו עד סוף התחום (של אלפיים אמה) ולהחשיך שם (להישאר שם עד מוצאי שבת), כדי שיהיה קרוב למקום הפועלים או לפרדס להביא פירות, שכל דבר שאסור לעשותו בשבת, אסור להחשיך עליו. אבל מחשיך הוא להיות קרוב לצאת לשמור פירותיו, וזה דבר המותר, לשמור פירותיו אם היו בתוך תחומו.

הגמרא אומרת על המשנה הזו, כי מחשיך לשמור ולהביא פירות בידו, אף על פי שלא הבדיל. שואלת הגמרא: והרי אמר רבי אלעזר בן אנטינוס משום רבי אליעזר בן יעקב, כי אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל. ואם תשיב לי, כי המדובר שהבדיל על הכוס, וכי ייתכן שיש לו כוס בשדה? מתרץ רבי נתן בן אמי לפני רבא – המדובר בתקופה של "בין הגיתות", שהאדם הזה מצוי לידי הגת שסוחטים שם ענבים, ולכן ישנו שם יין ויכול להבדיל על הכוס. אמר לו רבי אבא לרב אשי: בארץ ישראל נהגנו לומר את ההבדלה בנוסח הזה – "המבדיל בין קודש לחול", ואחר כך אנו מבדילים על הכוס הבדלה גמורה. ואם אדם הבדיל "בתפילה, מותר לעשות צרכיו, וחוזר ומבדיל על הכוס". רב אשי העיד, כי בעת שהיו בבית המדרש של רב כהנא, היה נוהג לומר: "המבדיל בין קודש לחול", ולאחר מכן היו חוטבים עצים. וכך פסק הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ט הלכה ו'): "...ומאחר שיבדיל ויאמר 'בין קודש לחול', מותר לו לעשות מלאכה, אף על פי שלא הבדיל על הכוס...".

יוצא מזה, שהבדלה בתפילה, מתייחסת לאיסור או היתר מלאכה במוצאי שבת. בדומה לזה, הבדלה על היין, מתיר את האכילה במוצאי שבת. בעניין זה, נדון להלן.

תוספת שבת

הרב כתב, כי מצוות הקידוש וההבדלה בתפילה, הן מסיימות את הפתיחה והסיום של "תוספת שבת". מה פירוש המושג "תוספת שבת"? כתוב בשולחן ערוך (הלכות שבת סימן רס"א, סעיף ב'): "יש אומרים שצריך להוסיף מחול על הקודש, וזמן תוספת זה, הוא: מתחילת השקיעה, שאין השמש נראית על הארץ, עד זמן בין השמשות. והזמן הזה – שהוא שלושה מילין ורביע (=ורבע), [אם] רצה [האדם] לעשותו כולו תוספת [של שבת], עושה. רצה לעשות ממנו מקצת [מהתוספת הזו] – עושה, ובלבד שיוסיף איזה זמן, שיהיה ודאי יום מהחול על הקודש. ושיעור זמן 'בין השמשות' הוא ג' רבעין [מיל פחות רבע], שהוא מהלך אלף ושלוש מאות אמות, קודם הלילה".

הרמ"א כותב על כך: "הגהה, ואם רוצה להקדים לקבל עליו השבת, מפלג המנחה ואילך – הרשות בידו". הלכות אלו מוזכרות, תחת הכותרת: "זמן הדלקת נרות של שבת". במקום אחר (סימן רס"ז, סעיף ב') – תחת הכותרת: "דין התפילה בערב שבת", כותב מרן השולחן ערוך: "מקדימים להתפלל ערבית יותר [מ] בימות החול [כלומר: נהגו להקדים תפילת ערבית, לפני צאת הכוכבים], ובפלג המנחה – יכול להדליק ולקבל שבת בתפילת ערבית ולאכול מיד". נראה, כי מה שכתב הרב סולובייצ'יק, שהקידוש בתפילה פותח את תוספת שבת, כוונתו היא לדברי השולחן ערוך האחרונים שהזכרנו.

כידוע, ישנם מנהגים שונים, בקשר לזמן תפילת ערבית, גם בימות החול, וגם בערב שבת. יש שנהגו להתפלל ערבית של חול, אחרי צאת הכוכבים, במקרים בודדים מסוימים, נהגו חלק מהספרדים, אף להתפלל תפילת ערבית, לפני השקיעה. יודגש, כי כל אלה שמתפללים תפילת ערבית לפני צאת הכוכבים (וכל שכן, לפני השקיעה), הם חוזרים וקוראים קריאת שמע, פעם שנייה. בעניין זה, מזכיר מרן השולחן ערוך (אורח חיים, סימן רל"ה סעיף א): "זמן קריאת שמע בלילה, משעת יציאת שלושה כוכבים קטנים... אם קרא קודם לכן, חוזר וקורא אותה [=את הקריאה שמע] בלי ברכה. ואם הציבור מקדימים לקרוא קריאת שמע מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה, ויתפלל עמהם. וכשמגיע זמן, קורא קריאת שמע בלא ברכות". המסקנה היא: בתפילת ערבית של ימות החול, ישנן כמה אפשרויות של מועד התפילה, וכל אחד יבחר את הזמן המתאים לו, להשמיע את תפילתו.

מאידך גיסא, לגבי ערב שבת, לא נפסקה ההלכה כך, אלא שמומלץ להתחיל תפילת ערבית של ליל שבת, מוקדם יותר מימות החול, כמו כן אנו רואים, כי ביציאת השבת, מקובל הדבר לעשות תוספת מהקודש על החול, כמו שכתבו בשולחן ערוך (רצ"ג, א'): "מאחרים תפילת ערבית, כדי להוסיף מחול על הקודש". כוונת הרב סולובייצ'יק, כי הקידוש וההבדלה, בתוך התפילה, הם הם שמסיימים את התוספות הללו. כל זמן שישנה קדושת שבת, או קדושה של תוספת שבת – ישנו איסור מלאכה.

סעודת שבת

עד עתה, ביארנו את המושג "קידוש דתפילה" (תפילת ערבית של ליל שבת). להלן נדון בעניין קידוש והבדלה על הכוס. לגבי החיוב של אכילת שלוש סעודות בשבת, כותב הרמב"ם, כמו שהזכרנו לעיל (הלכות שבת, פרק ל', הלכה א'): "ארבעה דברים נאמרו בשבת, שניים מן התורה, ושניים מדברי סופרים. והן מפורשים על ידי הנביאים... שבתורה – זכור ושמור, ושנתפרשו על ידי הנביאים – כבוד ועונג...".

בהמשך (שם, הלכה ז') כותב עוד: "איזה עונג? זהו שאמרו חכמים, שצריך לתקן [=להכין שבת] תבשיל שמן ביותר...". ולאחר מכן (שם, הלכה ט'), כותב עוד: "חייב אדם לאכול שלוש סעודות בשבת, אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה. צריך ליהדר בשלוש סעודות אלו, שלא יפחות [=יימנע] מהם כלל". אלו הן ההלכות המתייחסות לחיוב הסעודות בשבת, שמדברי סופרים [מתקנת חכמים], צריך לקיים אותן, מכוח המצוה של עונג שבת. נראה, שכוונת הרב היא, כי למצות "עונג שבת", ישנה פתיחה וסיום. הפתיחה – הקידוש על היין, וסיומה – ההבדלה שעושים אחרי תפילת ערבית של מוצאי שבת. עדות לזה, במה שידוע כי אסור לאכול ולשתות לפני הקידוש של ליל שבת, אף על פי שהזכרנו את הקידוש בתפילה, כמו שנפסק בשולחן ערוך (סימן רע"א סעיף ד'): "אסור לטעום כלום קודם שיקדש, ואפילו מים".

להלן נדון בשני נושאים בתלמוד, שבפרק ערבי פסחים (דף צט, ע"א-ק, ע"ב); "קידוש" ו"הבדלה", בהתאם לדעתו של הרב סולובייציק זצ"ל. הרב סולובייציק מעורר שלוש שאלות, על הנושא הראשון שם בגמרא א. מדוע מותר, לפי דעת רבי יוסי. להמשיך בסעודה, והרי כבר "קידש היום"? ב. למה רבי יהודה דורש לברך ברכת המזון, והרי אפשר להסתפק בהפסקת הסעודה בלבד? ג. מה היא המשמעות של פריסת המפה על השולחן?

המפתח לתשובות על השאלות הללו, נמצא בסברא, שקידוש על הכוס היא הפעולה שפותחת את קיום מצות עונג שבת, על-ידי סעודת שבת. הרב מתייחס בתחילה לשאלה השלישית, ומפרש את הדעה הזו, על-ידי אכילת לחם. כנראה, שקביעות הסעודה בשבת, באה על-ידי קידוש על היין, ולכן מניחים ופורסים את המפה על הלחם שעל השולחן.

יוצא מכאן, שאדם הנמצא בתוך סעודתו, לא יכול לעשות קביעות לסעודת שבת, מכיוון שהוא לא קבע את הסעודה הראשונה לשם מצוות עונג שבת, וגם אם יעשה קידוש על היין, במסגרת אותה סעודה, עדיין לא יחשב לו שהוא מקיים סעודת שבת. ולפיכך אומר רבי יהודה, שצריך לסיים את הסעודה הראשונה, עם ברכת המזון. ולאחר מכן, יקדש על היין, ודרך הקידוש על הכוס, יפתח את סעודת השבת.

גם לפי דעת רבי יוסי, הייתה הסעודה הראשונה סעודה של חול, ויש לאדם הזכות לגמור את הסעודה ההיא, אפילו לאחר שחשך היום, ואז יוכל להתחיל סעודת שבת, דרך הקידוש על היין.

הרב מביא ראיה ממסכת פסחים (דף קה, ע"א): "רב חנניא בר שלמיא מתלמידי דרב הווי תבי בסעודתא [=ישבו בסעודה בערב שבת, והאריכו בה עד החשיכה. רש"י] וקאי עליהו [=שימש לידם] רב המנונא סבא. אמרו ליה זיל חזי אי מקדשי יומא נפסיק ונקבעיה לשבתא. אמר להו לא צריכתו, שבתא קבעה נפשה [=אמרו לו: לך וראה, אם קדש היום, נפסיק את הסעודה ונקבע לשם שבת. אמר להם: אינכם צריכים "להפסיק בעקירת שולחן, כדי להבדיל בין סעודת חול לסעודת שבת". (רש"י). השבת היא קבעתה. "מעצמה היא חשובה סעודת שבת ונבדלת מסעודת חול, ודי לכם בפריסת מפה וקידוש". (רש"י)]. בסיכום, ראינו כי הנושא של קידוש על היין, גורם להבנה מעמיקה יותר של עניין סעודת שבת.

באשר לנושא השני שם (ק, ע"ב), "קידוש במקום סעודה", סבור הרב סולובייציק כי הקידוש על היין, הוא חלק מעונג שבת, ופותח את סעודת השבת, כמו שכתבנו. לכן, לפי ההיגיון הפשוט, יש להסביר את דעתו של שמואל שם, כי "אין קידוש אלא במקום סעודה", מכיוון שהקידוש "פותח" את סעודת השבת. בלשונו של הרב: "אי אפשר לסעודה להתקיים, בלי מעשה הקובע... אם כן, חובת קידוש נאמרה בקביעת סעודת שבת... ראייה לדבר, דינו של שמואל שאין קידוש אלא במקום סעודה, המאשר סברא זו, כי כל חלותו ומהותו של קידוש על הכוס, נאמרו בשם קביעת סעודה, ולפיכך אם לא קבע סעודה בתכיפה [=תיכף ומיד], הקידוש בטל מאליו".

עלינו לברר עתה שתי נקודות: (1) איך לבאר את דעתו של רב שם בסוגיה הסובר שאין צורך בקידוש במקום סעודה. (2) מה הוא הכלל שקובע את גודל המרחק, אשר נחשב ל"מקום סעודה".

וייתכן שאפשר לפרש את דעתו של רב, בהתאם לדברי התוס' (בדף קא, ע"א בד"ה אף): "דאין קידוש אלא במקום סעודה, משום דכתיב 'וקראת לשבת עונג'. כלומר, "במקום קריאת קידוש, שם תהא עונג". הדברים הנ"ל נאמרו לפי דעת שמואל, אבל רב מפרש את

הפסוק "וקראת לשבת עונג" בצורה אחרת – שצריך לקרוא לשבת עונג, על ידי הקידוש, ולא מוכרחים ששם יהיה העונג עצמו, דהיינו סעודת שבת. לפי דעת רב, מצות עונג שבת מתבטאת בשתיית רביעית יין של הקידוש.

בדומה לזה, פסק להלכה הראש"ל הגאון הרב עובדיה יוסף שליט"א ("ייחוח דעת" חלק ב', עמ' קל"ו): "המנהג שנהגו בכמה בתי כנסת לקדש על הכוס בליל שבת, יסודתו בהררי קודש, ואין לבטלו. רק יזהר השליח ציבור לשתות רביעית יין מכוס הקידוש, ויברך ברכה אחרונה על הגפן, או שיטעימנו לקטן שהגיע לחינוך". כנראה, שרב סובר כי צריכים קידוש "במקום עונג", ואין צורך שיהיה "קידוש במקום סעודה".

בנוגע לשאלה השנייה, בעניין המרחק בין שני מקומות, נוכל להבין את הכלל היסודי בעניין זה, לפי מה שנפסק בשולחן ערוך, בנושא ברכת המזון על אכילה שהופסקה (אורח חיים, סימן קע"ח הלכה א'): "היה אוכל בבית זה, ופסק סעודתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חבריו לדבר עמו, ויצא לו לפתח ביתו וחזר, הואיל ושינה מקומו, צריך לברך למפרע על מה שאכל, וחוזר ומברך בתחילה המוציא, ואחר כך יגמור סעודתו. אבל אם דיבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששינה מקומו מפינה לפינה – אינו צריך לברך".

נראה לנו, שההגדרה הנכונה ל"מקום סעודה" הוא התנאי שאדם לא יסיח דעתו, בעת שעובר ממקום למקום. ולכן מבית לבית, נחשב שאדם הסיח דעתו, אבל מפינה לפינה, אין הדבר נחשב להיסח הדעת. וכך פוסק השולחן ערוך בקשר לקידוש (סימן רע"ג הלכה א'): "אין קידוש אלא במקום סעודה, ובבית אחד מפינה לפינה, חשוב מקום אחד, שאם קידש לאכול בפינה זו, ונמלך לאכול בפינה אחרת – אפילו הוא טרקלין גדול, אינו צריך לתזור ולקדש".

אנו רואים, כי מרן השולחן ערוך, סובר כדעת התוס' שהזכרנו לעיל, כי מפינה לפינה, נחשב למקום אחד, בנושא קידוש. לפי זה, דעתו של שמואל, כי המושג "מקום סעודה" קשור בכלל היסודי, אם הסיח דעתו אם לאו.

יש להדגיש, כי אפשר לפרש את דעתו של שמואל בצורה שונה, בהתאם להמשך דבריו של השולחן ערוך בנושא קידוש (שם): "ויש אומרים, שכל שרואה מקומו, אפילו מבית לחצר, אין צריך לחזור ולקדש. ויש אומרים, שאם קידש במקום אחד, על דעת לאכול במקום אחר, שפיר דמי. והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא" [=מהעליה לבית]. ה"יש אומרים" האחרונים סוברים כנראה, כי הכל תלוי בכוונת האדם – אם הוא מתכוון מראש לאכול במקום אחר, ובתנאי שזה יהיה באותו בית, אז אפשר גם לקדש באותו בית בחדר אחד, ולאכול בחדר שני, ואפשר גם לקדש בעליה, ולאכול בחדר. והדעה הזו, היא דעת רש"י והרשב"ם. לפי פירוש זה, הקביעה להלכה היא, שהדבר תלוי בכוונה ולא בהיסח הדעת.

בסיכום: ראינו שישנם שני קיומים של הקידוש, האחד על היין, והשני קידוש בתפילה. לפי ההנחה הזו, הסברנו את שתי הסוגיות שבמסכת פסחים. כל מה שכתבנו, בנוי על-פי שיטת הרמב"ם שהקידוש הוא מדרבנן. ישנן דעות אחרות של פוסקים שסוברים כי הקידוש הוא מדאורייתא. לפי דעת הפוסקים הללו, ישנה כמובן הבנה אחרת לסוגיות הנ"ל.